

Havuç Tohumu

(*Daucus carota* L.)

Havuç (*Daucus carota* L. [Maydanozgiller, *Apiaceae*]) 20-60 cm'ye kadar büyüyen, iki yıllık, çiçekli bitkidir. Bitkinin, kıvılcıktu- runcu renkli kazık kökü, karotence zengindir ve sebze olarak kullanılır. Avrupa'da, Asya'nın batısında ve Pakistan'da doğal olarak yetişir. Halen tüm dünyaya yayılmış olan bitkinin, her yerde tarımı yapılmaktadır.

Havuç meyveleri (*Dauci fructus*) geleneksel olarak, kancalı kurt hastalığı (ankilostomiyazis), ödem, kronik böbrek hastalıkları, safra kesesi rahatsızlıkları için kullanılmaktadır. Ayrıca kurt düşürücü (anthelmentik), karaciğer koruyucu, antimikrobiyal, antitümör (sitotoksik) etkileri rapor edilmiştir.

Maydanozgiller familyasına mensup bitkilerin meyveleri, tohumlarıyla kaynadığından ayrılmaz; bu sebeple, aynı aileden olan

havuç meyveleri de ticarete 'havuç tohumu' olarak bilinir. Havuç meyvesinde, uçucu yağ, sabit yağ ve reçine bulunur.

Havuç tohumu yağı (*Dauci fructus aetheroleum*), şemsiye şeklindeki meyveli çiçek durumu (umbel) veya tohumlardan, buhar distilasyonu ile damıtılarak, % 0,4-1,6 verimle elde edilir. Havuç tohumunun uçucu yağı, akıcı, berrak, renksiz-sarımsı renkli, terpenik ve aromatik özellikler taşır. Başlıca üretici ülkeler, Macaristan, Fransa ve Mısır'dır.

Havuç tohumu yağından, değişik zamanlarda rapor edilen ana bileşikler şunlardır: beta-bisabolen (% 81), karotol (% 73), geranil asetat (% 65), sabinen (% 47), (E)-metilizoöjenol (% 34), alfa-pinen (% 32), elemisin (% 32), beta-pinen (% 13), beta-karyofilen (% 13), para-simen (% 11). Ana bileşiklerin farklılığı nedeniyle muhtelif kemotiplerinin olduğu da belirtilmiştir.

Ticari havuç tohumu yağlarında bulunan ana bileşikler ve yüzde

limitleri şöyledir: karotol (10-37), geranil asetat (1-14), beta-karyofilen (2-13), alfa-pinen (2-13), sabinen (0,2-12), beta-bisabolen (2-8), para-simen (0,4-6), beta-pinen (0,4-4), karyofilen oksit (0,1-3), beta-selinen (0,4-3).

Havuç tohumu yağı, aromatik ve koku verici olarak; alkollü içecekler, gıda ürünleri, parfümler, kozmetikler ve sabunların terki- bine katılır. Halk tıbbında ve aroma- terapide; anthelmentik, antiseptik, diüretik, karaciğer hücrelerini yenileyici, tonik, stimulan, düz kas gevşetici, kolesterol düzenleyici, yara iyileştirici olarak bilinir.

Havuç tohumu yağının CAS numaraları, "8015-88-1" ve "84924-61-3" olup; Avrupa Ürün Envanteri EINECS numarası "284-545-1", uçucu yağ değil, sabit yağa aittir. Sabit yağ, petroselinik, linoleik, palmitik, stearik, araşidik, palmitoleik, vaksenik ve oleik asit- lerce zengindir.

Turhan Baytop'a göre havuç tohumu, Anadolu halk tıbbında; gaz söktürücü, idrar artırıcı, adet getirici, gebeliği önleyici (Diyarbakır'da), cinsel kudreti artırıcı olarak kullanılır. Yüzde 5'lik infüzyonu, günde 2-3 bardak içilir. Meyvelerinin dövülmesiyle elde edilen toz, günde 1-3 gram hap halinde alınır. Havuç meyvesi Anadolu'da; 'havuç tohumu', 'yeregeçen', 'kesür' (Diyarbakır'da), 'pörçüklü' (Erzurum'da) gibi adlarla da bilinir.

K. Hüsnü Can Başer

Prof. Dr; Yakın Doğu Üni., Eczacılık Fak.

Bu yazıda belirtilen ifadeler, sadece bilgilendirme amaçlıdır; tavsiye niteliği taşımaz. Hastalıkta tedavinin, mutlaka doktor kontrolünde yapılması gerektiği unutulmamalıdır.

